

Θέατρο // Κριτική

Τό όραμα τής κοινοκτημοσύνης

«Οί Εκκλησιάζουσες» τού Αριστοφάνη από την Πειραματική Σκηνή τής «Τέχνης» στα πλαίσια τών «Γιορτών Ανοιχτού Θεάτρου» στο θέατρο «Κήπου»

Γραφει η Ηρώ Βακαλοπούλου

Μιά αρχή, βαθιά ριζωμένη στο φιλοσοφικοκοινωνικό μας αίσθητήριο είναι ή κοινοκτημοσύνη. Εννοια σοφιστική, ουτοπική, διεκδικητική, πού μέχρι τις μέρες μας απέκτησε έγκυρότητα μόνο στο «απόμακρο» κάστρο τής φιλοσοφικής ευαισθησίας.

Αυτή τήν ποθητή αλλά δυσπρόσιτη κοινωνική αρχή έπεξεργάζεται ο Αριστοφάνης στη «γυναικεία» κωμωδία του «Οί Εκκλησιάζουσες», μέ τήν όποια πρόσφερε στο κοινό τής έποχής του θεατρικά άντεστραμμένο τόν πόθο για σωστή δημοκρατία, ίση κατανομή τού πλούτου και ανθρώπινη δικαιοσύνη και έλευθερία. Τού τήν πρόσφερε σέ μεγάλο, απόλυτο βαθμό, πού τόν μαλακώνει κάπως ο κωμικός μύθος, πού θέλει τις γυναίκες τής Αθήνας νά μεταμφιεστούν σέ άντρες (έδώ έχουμε μια σαφέστατη μεταμφίεση κοινωνικής ταυτότητας) και νά πάρουν εύκολότατα τήν πλειοψηφική έξουσία στη Βουλή, αφού από τότε ή τελευταία εκπροσωπούσε ένα χώρο, όπου οι φιλόδοξοι ξεθυμασμένοι πολίτες σέρνονταν μέ δέλεαρ μερικούς όβολούς. Ο ξεπεσμός τής Βουλής και κατά συνέπεια όλόκληρου τού δημοκρατικού πολιτεύματος, ή άτομική αδράνεια τών πολιτών, ή έξαρση όλων τών κρατικών έλαττωμάτων πού κάνουν τήν εμφάνισή τους σέ καιρούς ιστορικής παρακμής, σατιρίζονται άγρια και αποτελεσματικά στις «Εκκλησιάζουσες», ενώ για τήν έποχή μας ο μύθος στην άμεση όψη του προσφέρει ένα θαυμάσιο στοχαστικό ύλικό για τις σύγχρονες αντίληψεις τής φεμινιστικής δεοντολογίας.

★ Οί γυναίκες τής Αθήνας επιβάλλουν τήν ισότητα και τή δικαιοσύνη όχι στη βάση κανενός μεγαλειώδους κοινωνικού συστήματος ή μιας έμπνευσμένης ιστορικής θεωρίας, αλλά μέ γνώμονα τήν κοινή λογική, τό μοναδικό αντικειμενικό κριτήριο πού διαθέτουν, πού τις επιτρέπει ή περιορισμένη στα «οικιακά» ζωή τους και τό γεγονός ότι δέν έχουν διαφθαρεί από τήν συμμετοχή «στά κοινά». Μή γνωρίζοντας λοιπόν τις έννοιες τού συμβιβασμού, ιστορικού και άτομικού, τής έκτίμησης τού μέσου όρου, τής έμπέδωσης τής πλειοψηφικής άποψης, και όλα τά υπόλοιπα προσόντα πού οι Αθηναίοι άντρες τους ανέπτυσσαν τεμπελιάζοντας και μακροσυζητώντας στα συμπόσια και στους άλλους ειδικούς χώρους όπου συγκεντρώνονταν κατά τήν αρχαιότητα, οι γυναίκες τής Αθήνας ψηφίζουν «τρελλούς» νόμους, έντελώς παράλογους για τήν πραγματικότητα τής πολιτικής ζωής, πού έφάπτονται όμως απόλυτα μέ

Από τήν παράσταση στις «Εκκλησιάζουσες»

τούς μύχιους πόθους άνδρών και γυναικών τής Αθήνας. Ολο τό έργο είναι ένα έντεχνο κωμικολυρικό παιχνίδι στα σύνορα λογικής και παραλογισμού πού ο Αριστοφάνης τό οδηγεί σέ τέλιο ουτοπικό χώρο για καθαρά πολιτικούς λόγους. Τά αίτια πού «χρησιμοποιεί» τις γυναίκες στις κωμωδίες του είναι έντελώς αντιφεμινιστικά από τή σύγχρονη σκοπιά. Οί γυναίκες όντα χωρίς μυαλό και δημόσια πείρα για τόν Αριστοφάνη, σεξουαλικά αντικείμενα και άφελεις ύπάρξεις, υποδηλώνουν στα έργα του τήν κατάντια τών Αθηναίων άντρών. Τό πνεύμα έπομένως τής Αριστοφανικής κωμωδίας δέν έχει τις ίδιες αναφορές στον αρχαίο θεατή και στον σημερινό.

Ο μύθος του, φορτωμένος μέ τήν ιστορική έμπειρία και τις φιλοσοφικές προτάσεις τών αιώνων πού μεσολάβησαν, φθάνει στα χέρια μας μέ πλήθος από παράπλευρα νοήματα, κι αυτό άπαδεικνύει τή διαχρονικότητα τού μεγάλου μας κωμωδιογράφου, πού μέ τό πέρασμα τού καιρού και τήν αλλαγή τών έποχών καορθώνει νά περιέχει στη μυθολογία του τά βασικά συνθετικά ύλικά πού κρίνουν τά κοινωνικά άστικά φαινόμενα. Από άποψη φόρμας ύπάρχει ή μείξη τού καθαρού πεζού λόγου και τού λυρισμού τών χωρικών όχι στο υπερβατικό ύψος πού φθάνουν ή δραματική αρχαία ποίηση, χωρίς όμως νά έχει σέ τίποτε ύστερήσει από άποψη στιχουργικής τελειότητας ήχητικής ρυθμολογίας και έκφραστικής δύναμης.

★ Η Πειραματική Σκηνή τής «Τέχνης» παρουσίασε τις «Εκκλησιάζουσες» στις φετινές Γιορτές Ανοιχτού Θεάτρου σέ σκηνοθεσία Νίκου Χουρμουζιάδη. Σκηνοθεσία μέ προσεκτική και έντεχνη άνάλυση όλων τών στοιχείων τής αρχαίας κωμωδίας, μέ σωστές αναφορές στη σύγχρονη σοφιστική και νοοτροπία, όπου ή κωμωδία επιδέχεται τέτοιες προεκτάσεις, μέ καθαρή ιδεολογικά και καλλιτεχνικά άποψη στο περιεχόμενο τού μύθου, και χαριτωμένες πανέξυπνες έπεμβάσεις στη μορφολογία του.

Η παράσταση τής Πειραματικής Σκηνής «Τέχνη» είχε σαν στοιχείο προέχον τήν καλλιτεχνικότητα και τήν προσεκτική έπεξεργασία και ένότητα όλων τών επί μέρους συντελεστών της.

Απολαύσαμε τό έργο τού Αριστοφάνη σέ μια αισθητικοποιημένη και εύχάριστη παράσταση. Τό γέλοιο άνάμικτο μέ τήν καλαισθησία, ή σκωπτική βωμολοχία φιλτραρισμένη στα σύγχρονα διανοητικά επίπεδα, εύφυής χάρι και ευαισθησία στις συγκρούσεις και πάνω από όλα τό Αριστοφανικό όραμα μεταφερμένο στην αντίληψη και τά καφετερά παράπονα τού σημερινού θεατή.

Η σημειωτική συμβολή στην κινησιολογία τού Βασίλη Λάγγου πρόσθεσε μια νότα ένιαίου στυλ στην παράσταση, δίνοντάς της ιδιαίτερη προσωπικότητα και ένίσχυσε ποσοτικά και ποιοτικά τήν κωμική γκάμα τών ήθοποιών. Η κωμική θερμοκρασία τής Σοφίας Φιλιππίδου ήταν όπως πάντα σέ ζενίθ τού θεατρικού της μπρίου. Αριστη ήθοποιός μέ άνεξάντλητα έκφραστικά μέσα, πέτυχε μια αξιομνημόνευτη Πραξαγόρα, πού οι θεατές θά επιδιώξουν σίγουρα νά τήν ξαναδούν για νά μελετήσουν τήν τεχνική της εύστροφία. Εξυπνη, δυναμική, θηλυκός νους, αποφασιστική, έπιχειρηματολόγος τής άπελπισίας, αύταρχική μπροστά στην καταστροφή, μακριά από τήν άντρογυναίκα και από τή θηλυκιά παθητικότητα, στάθηκε στο μεταίχμιο άνάμεσα στο σύγχρονο γυναικείο χαρακτήρα και τήν καρατερίστικη γελοιογραφία του. Επαιξε μέ λεπτές ίσορροπίες, ενώ παράλληλα παρακολούθησε όπως και όλος ο θίασος μέ συνέπεια τήν έκφραστική τής κινησιολογίας.

Γοητευτικό τό αποτέλεσμα τής παράστασης και συντέλεσαν σ' αυτό όλοι οι ήθοποιοί τής Πειραματικής Σκηνής «Τέχνη» πού έπαιξαν μέ ταλέντο και κέφι.

Ενα στοιχείο πού θάρυνε θετικά στην παράσταση ήταν ή ευαίσθητη μουσική επέμβαση τού Ηρακλή Πασχαλίδη, πότε χαρούμενη, πότε ειρωνική κι άλλοτε ευαίσθητη και συναισθηματική μίλησε στο κείμενο ζεστά και προσωπικά.

Τά σκηνικά τού Απόστολου Βέττα λειτουργικά χωρίς ιδιαίτερες αισθητικές σημάσεις. Τά κοστούμια τής Ιωάννας Μανωλεδάκη έκφράζανε άποψη χιουμοριστική, κωμική, είχαν ωραίους άρμονικούς χρωματικούς συνδυασμούς και έξυπνέτησαν θεατρικά τήν παράσταση.

Η Αίγλη Χαβά-Βάγια είχε τήν εύθύνη τής μουσικής διδασκαλίας.